

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

EFTERSLÆGTSELSKABETS SKOLE

Skolens Hundreaarsfest

den 4de Marts 1886

ved

Fr. Bokkenheuser.

KJØBENHAVN.

BIANCO LUNOS KGL HOF-BOGTRYKKERI (F. DREYER).

1886.

DANMARKS
PÆDAGOGISKE
BIBLIOTEK

Den fjerde Marts 1786 stiftedes Efterslægtsselskabet og kunde i Aar se tilbage paa en hundredaarig velsignelsesrig Virksomhed. Det var da en Selvfølge, at de mange, der paa forskjellige Maader fornemmelig gjennem Skolen vare knyttede til denne Institution, ønskede at højtideligholde den fjerde Marts 1886 ved festlig Sammenkomst eller ved paa anden Maade at lægge deres Kjærlighed til den gamle Skole for Dagen. I flere Aar har Tanken om Hundredaarsfesten beskæftiget især mange af de forhenværende Elever; men, da det var umuligt i noget Lokale her i Byen at samle alle dem, der ønskede at deltage, blev det nødvendigt, at Dagen blev højtideligholdt paa forskjellige Steder og paa forskjellig Maade.

Hovedfesten blev arrangeret af Skolens Direktion og Bestyrer. Den fejredes om Middagen Kl. 12 i Industriforeningens Festsal, der i Dagens Anledning var smukt dekoreret. Midt paa den ene Langvæg var Talerstolen rejst, og bag denne saas en smagfuld Blomsterdekoration, i hvis Midte der var stillet en Gibsbuste af Skolens berømteste Discipel, Adam Oehlenschläger. Om Blomsterdekorationen var anbragt et Reliefbillede af Skolens første Bestyrer, Edvard Storm, neden under samme Buster af Conferentsraad Holten og Gehejmerraad Jonas Collin. De bekjendte Billeder fra Skolens Festsal, Portræterne af Baron Bolten, Tode og Grev Joachim Moltke, saavel som

ogsaa Etatsraad Edv. Collins Portræt, der var Skolen velvillig overladt, prydede samme Langvæg. Noget foran Væggen var opstillet Buster af deres Majestæter Kongen og Dronningen og deres Kgl. Højheder Kronprinsen og Kronprinsessen. Selve Salen var indrettet til Tilhørerplads, saaledes at den ved en Midtergang blev delt i to Dele; paa samme Side som Talerstolen vare alle Skolens nuværende Elever anbragte, hvorimod den lige over for liggende Del var forbeholdt en Del af Forældrene og de særlige indbudte. Midt for Talerstolen var der reserverede Pladser for den kongelige Familie med Følge, der bærede Festen med sin Nærværelse. Foruden af Skolens Lærere og Elever overværedes Højtideligheden af Skolens Direktion, Tømmermester Kayser og Grosserer le Maire, medens den tredie af Direktøerne, nu afdøde Etatsraad Edv. Collin, der i en Aarrække har omfattet Skolens Virksomhed med den mest levende Interesse, desværre ved Sygdom var forhindret i at møde, endvidere af Undervisningsinspektionen, bestaaende af Professor Steen, Pastor Schepelern, Hs. Excellence Marineminister Ravn og Skolens Bestyrer Etatsraad Brix. Blandt de indbudte saa man endvidere Hs. Excell. Kultusminister Scavenius, den fungerende Overpræsident Geheimeconferentsraad Schlegel, Borgmester Etatsraad Hansen, Geheimeconferentsraad Madvig, Kammerherre Bille, Dr. Ploug, adskillige Universitetslærere, Hovedstadens Præster, nogle forhenværende Lærere ved Skolen, og nogle forhenværende Elever, iblandt hvilke Prof. Phister og Grosserer Kjær vare de ældste, medens General Steinmann og Jægermester Müffelmann paa Grund af Togstandsningen paa Jærnbannerne desværre ikke kunde komme. Endelig var en Del af Elevernes Mødre og de gifte Læreres Hustruer tilstede. Balkonen var ligeledes fyldt, fornemmelig af yngre.

Kl. 12 præcis ankom Ds. Maj. Kongen og Dron-

ningen, Ds. Kgt. H. Kronprinsen og Kronprinsessen, Prins Valdemar, Prinsesse Marie samt Hs. H. Prins Hans. Direktionen førte dem til de for dem reserverede Pladser i Salen Midte lige for Talerstolen.

Umiddelbart derefter afsang to Sangforeninger (Maler-sangforeningen og Odeon) under Ledelse af Organist Viggø Kalhauge følgende af Dr. Bergsøe forfattede Kantate:

Chor.

Skabt af en Gud, hvis almægtige Aand
 Pustede Formliv i Urtaagens Skygge,
 Hvilte med Bjerge og Dale til Smykke
 Jorden, den unge, med Blomster i Haand.
 Stille den slumred, skjønt mægtige Kræfter
 Gjæred i Dybet og higede efter
 Atter at sprænge de nylagte Baand.

Skjøn som en Vaardag med løvfriske Skud
 Svæved den morgenbedugget i Rummet.
 Havet i taktfaste Bølgeslag skummed,
 Solstraalen sendte den Hilsen og Bud.
 Bierne surrede i Palmernes Kroner,
 Blomsten i Vellugt og Fuglen i Toner
 Sendte sin Tak og sin Lovsang mod Gud.

Recitativ.

Saa var, o Jord, din første Fødselsdag!
 Dog fattig var Du, trods de rige Dale,
 Der steg i Sollys palmesmykte frem.
 Du ejed Huter kun, men intet Hjem;
 Du ejed Fuglesang, men ingen Tale
 Lød fra din Ærskovs tætte Sale.
 Du var kun et Naturlivs døde Gjøm,
 Hvor samme Storme, samme Bølger,
 De samme Drifter og det samme Liv
 I samme Skifter paa hverandre følger.

Nej, intet Kald der lød og intet: Bliv!
 Alt blev kun ved at være, som det fødtes,
 At leve til en Dag, dets Liv forødtes,
 Og svandt i Mulmet uden mindste Spor.
 Ja, Du var fattig dengang Moder Jord!
 Dog Tidens Fylde kom: Et Skaberord
 Bød Aanden, klædt i Støv, til Dig som Gjæst —
 Det var, o Jord, din anden Fødselsfest!

Solo.

Thi Aanden fik Væxt som en Drue,
 Der huser den gyldne Vin.
 Saa lidet monne den due
 Forgjemt i Skal eller Skrin.
 Den kræver Sollys og Varme,
 Den fordrer Pleje og Røgt
 Af Skolens skjærmende Arme,
 Af Lærerens Snille og Kløgt.

Det kjendte I, henfarne Fædre,
 Som grundet vor gamle Gaard.
 Ej bedre Lov kan jer hædre
 End disse hundrede Aar,
 Der saa Eders Hæderskrans prøves
 Af Tidens lutrende Hav,
 Og saa den blomstre og løves
 Som Roserne over jer Grav.

Hil være dig, daadrige Tode!
 Hil Riber, Thaarup og Storm,
 Som, trods al Fremmedlands Mode,
 Dog støbte i egen Form.
 Som, medens Frihedstyranter
 Slog Saar, der ilde blev lægt,
 Gav Frihedens sande Banner
 I Haand paa den kommende Slægt.

I hviler nu mellem de døde,
 Jer Grav kun søges af Faa,
 Men her I dog giver Møde
 Og tager i Favn de smaa.
 Hvad Skjaldenes Adam har skrevet
 Om Storm, hans Lærer og Ven,
 For Efterslægten er blevet
 En Saga, som aldrig dør hen.

Chor.

Der sænkes i Tidens rullende Strøm
 Til Dødens Daab
 Saa mangen en Gjerning, saa mangen en Drøm,
 Og saa mangt et Haab.
 Lad synke, lad svinde, lad visne som Siv! —
 Hvad Aanden har skabt, har det eviges Liv,
 Som Egen, der lever og løves!

Du voxede op af et lidet Frø
 Vor Skoles Gaard!
 en fik dog den Skæbne, du skal ej dø
 I de rullende Aar.
 Har hundred i Dag du paa Skuldrene lagt,
 Du staaer som en Eg i din fejreste Pragt,
 Som Egen du leve og løves!

Dens Recitativ og Soloparti udførtes af Kammer-
 sanger Simonsen.

Derefter besteg Etatsraad Brix Talerstolen:

«Naar vi i Dag ere samlede paa en fra vore sæd-
 vanlige Aarsmøder forskjellig og mere højtidelig Maade,
 naar i Dag vor allernaadigste Konge og Dronning og
 deres høje Slægt vise deres Sympathi med Skolens Gjer-
 ning ved deres Nærværelse, naar saa mange højt staaende
 og udmærkede Mænd, naar Fædre og Mødre i saa talrig
 Mængde, som Rummet har tilladt, ere mødte, da er det,

fordi det i Dag er 100 Aar siden, at Selskabet for Efter­slægten blev stiftet, da er det, fordi det i disse 100 Aar uafbrudt har virket for et af de højeste og ædleste For­maal, for Ungdommens Opdragelse og Oplysning. Derfor ville vi i Dag i taknemmelig Erindring mindes de Mænd, der i ædel Patriotisme, af Kjærlighed til Fædrelandet, satte sig til Opgave at udbrede Oplysning ogsaa i Kredse, der hidtil havde manglet den. Jeg har faaet den Op­gave i korte Træk som Indledning til Festen at skildre, hvad det var, disse Mænd vilde, hvilke Tanker og Ideer, der besjælede dem.

Selskabet blev stiftet under Paavirkning af de Ideer, der i sidste Halvdel af forrige Aarhundrede begejstrede saa mange og det baade Fyrster og Folk i alle Europas Lande; det var i den Periode, der er bleven kaldt Oplysningens Tidsalder. Vistnok kunne vi ikke dele den Tids Begejstring for alle de Ideer, der gjorde sig gjældende, men, hvad vi end mene om dem, kunne vi dog ikke benægte den umaadelige Indflydelse, de have haft paa at omdanne og udvikle Samfundet i for­skjellig Retning, fornemmelig ved at fjerne de Hindringer, der fra Fortiden stode hemmende i Vejen for Fremskridt. Den Tids ledende Mænd vare besjælede af Kjærlighed til Menneskene, deres Virksomhed var præget af humane Interesser. Der var en Uro, en Gjæring, en Bevægelse i Tiden, en Bestræbelse for at fremkalde en bedre og lykkeligere Fremtid for den store Mængde, en Attraa efter at naa dette Maal ved at omdanne alle Forhold i Overensstemmelse med Forstanden. For vort Fædrelands Vedkommende var det tillige Begyndelsen til en ny Æra; Kronprins Frederik var nylig traadt i Spidsen for Rege­ringen, han havde begyndt den med en Række Reform­er, navnlig paa Landbovæsenets Omraade; dette vakte almin­delig Begejstring for den unge Fyrste og fremkaldte loyale og patriotiske Følelser. Disse forbandt sig hos

flere af den Tids Fremskridtsmænd med Ønskerne om en større Frihed, med en Iver for at sprænge Fortidens Lænker og en Bestræbelse efter i alle Forhold at virke for humane Ideer, for Borgervellet og for Borgerdyd.

I en saadan Tid blev Efterslægtselskabet stiftet. Den egentlige Stifter var Johan Clemens Tode, og med ham forenede sig 16 andre, blandt hvilke Literaterne Edv. Storm og Thomas Thaarup. Saalænge Aand og Kløgt, videnskabelig og borgerlig Fortjeneste holdes i ærefuld Erindring, skal derfor Todes Navn være mindet og hædret i dette Selskab. Han havde tidligere været Medlem af «Selskabet for Borgerdyd»; men, da han her ikke kunde trænge igjennem med sine Ideer, traadte han ud og stiftede et nyt Selskab. Derpaa henvendte han sig til en Kreds af Literater og Videnskabsmænd, der til Dels vare Medarbejdere ved Berlingske Tidende, og med hvem han netop paa den Tid laa i en levende literær Strid. De fulgte hans Opfordring, men besluttede at overlade ham Æren af at grunde og ordne, hvad der skyldte ham sin Tilblivelse, og, saasnart dette var sket, at indtræde som Nybyggere i hans nystiftede Stat.

Den 4. Marts stiftedes Selskabet, og i dets andet Møde, den 8. Marts, indtraadte 41 nye Medlemmer, blandt dem Knud Lyne Rahbek, Pram, Riber, Samsø og Jørgen Kjærulf. Selskabet udtalte sit Formaal ved det Navn, det gav sig: Selskabet for Efterslægten. Dette Navn skulde bestandig minde det om, hvad det havde at gjøre: at danne en Efterslægt, der om muligt skulde være bedre end den nuværende. Det var et højt Maal, det satte sig; men dets Medlemmer vare besjælede af en brændende Lyst til at gavne, en Kjærlighed til Fædrelandet, en Uegennyttighed, der gav dem Kraft og Mod. I Selskabets Love udtaler det nærmere sine Anskuelser; det hedder deri, at Selskabet helliger sig til den ædleste og frugtbareste Virksomhed, Børneopdragelsen. At danne

den fremspirende Slægt, saavidt Selskabets Virksomhed kan strække sig, til dydige og duelige Borgere, at indprente dem sunde Begreber, gode Grundsætninger og nyttige Kundskaber, at forskaffe dem fysisk Styrke og legemlig Færdighed — skal være dette Selskab Formaal; dertil vil det indskrænke sig, men derpaa vil det ogsaa sætte al sin Kraft; skridtvis og paa det varsomste vil det gaa frem — festina lente o: il fremad, men langsomt — blev dets Valgsprog.

Dette Maal vilde det naa, for det første ved at foranstalte Forelæsninger for Ungdommen. Allerede 14 Dage efter dets Stiftelse tog disse deres Begyndelse. Tode, Rahbek, Pram vare de første, der samlede Ungdommen om sig; Storm, Riber, Kjærulff og mange andre fulgte efter. Antallet af de unge Tilhørere blev snart talrigt; om Vinteren holdtes hver Søgneaften to Forelæsninger, om Søndagen kun en. Gjenstanden for disse Forelæsninger vare Fysiologi, Kemi, Naturhistorie, Dansk, Mythologi, Engelsk, Statsøkonomi, Historie, Geografi, Leveklogskab, naturlig Theologi og saameget af Lovkyndighed, som enhver bør vide.

For at fremme Almuens Oplysning og Forbedring søgte man dernæst at udbrede allehaande nyttige Smaaskrifter. Der udkom flere saadanne, fornemmelig i Begyndelsen. Senere hørte denne Bestræbelse op. Det sidste Skrift, der fremkaldtes af Selskabet for Efterslægten ved dets 50aarige Stiftelsesfest, var Allens store Danmarks Historie. Man benyttede sig ogsaa af den Omstændighed, at Almuen elsker Viser, og man søgte at fortrænge de dumme og ofte forargelige og usædelige Gadeviser ved selv at udgive Viser. Disse lignede hine i den udvortes Dragt og solgtes for $\frac{1}{2}$ Sk. Stykket. De gik ud paa enten at bestride Overtro eller opvække Lyst til Dyden og Afsky for Lasten eller formane til Arbejdssomhed, Lydighed mod Lovene o. s. v. Storm var For-

fatter til de fleste, men enkelte vare ogsaa af Tode og Rahbek. Som Exempel være det mig tiladt at nævne nogle enkelte. En bærer Titlen: En ny Vise om Bonden Jeppe, hvorlunde han ved Flid og Vindskibelighed blev en velhavende Mand. Synges som: en venlig Pige, et godt Glas Vin. En anden skildrer en Samtale mellem tvende gifte Mænd, Jens og Anders, og Pebersvenden Mads om Drukkenskab, der i Fornuftens og Kristendommens Navn banlyses ikke blot for Ægtemænd, men ogsaa for Ungkarles Vedkommende. Den berømteste af disse Viser, der endnu i vore Dage er almindelig kjendt, er Visen om den skotske Oberst Sinklar, som tilligemed 1400 Mand blev slagen af de norske Bønder i Gudbrandsdalen. Denne Vise blev solgt i 3000 Exemplarer.

En tredje Opgave var at tilvejebringe en Bogsamling til de unges Brug og om muligt udvide den saaledes, at ogsaa Mødre kunde forskaffe deres Døtre den gavnligste Moro i ledige Timer.

Men snart skred Selskabet til den vigtigste og kjæreste af alle sine Bestræbelser: Grundlæggelsen af en Skole. Og det var atter Tode, der satte denne Sag i Bevægelse. Næppe to Maaneder efter Selskabets Stiftelse, den 3dje Maj 1786, fremkom han med sit Forslag og opfordrede Selskabet til at tage en hurtig og mandig Beslutning. Efterat en Kommission havde undersøgt Muligheden, nedsattes et Udvalg til at udarbejde en Skoleplan. Medlemmer af dette Udvalg vare Tode, Storm, Rahbek, Paulli og fl.

I Todes Forslag hedder det bl. a.: Hvad der skal lokke Forældrene til at sætte Børn i denne Skole, vilde være det visse Haab, at der lærtes, hvad der udfordres til at danne Børnene til gode Mænd, nyttige Borgere, at der blev set paa en god Moralitet, at de unge havde det fornødne Tilsyn, at Undervisningen var den bedste, de kunde ønske, at der intet Pedanteri fandt Sted.

I Overensstemmelse med disse Grundsætninger blev Skoleplanen udarbejdet; man vilde tilvejebringe en Undervisning for saadanne unge Mennesker, som ikke vilde ofre sig for Videnskaben, og hvem de lærde Skoler ikke medgav det for deres frentidige Stilling passende og nødvendige Udbytte. Den skulde benytte en bedre Undervisningsmethode, idet denne skulde gjøres let og tillokkende for Børnene — begynde med Anskuelse, med lagttagelse af selve Tingene eller i Mangel deraf Billeder. Der skulde lægges Vægt paa den legemlige Udvikling og indføres en humanere Behandling af Eleverne i Modsætning til den ældre Skoles Strenghed, og endelig skulde der sørges for Moraliteten ved et stadigt Tilsyn med Børn og Lærere. Det var saaledes den første virkelige Realskole her i Landet; det var en fuldstændig ny Skole, ny i sin Plan, ny i sin Undervisningsmethode, ny i sin Omgang med Børnene, ny ved de med Skolen forbundne Forelæsninger.

Skolens Bestyrelse bestod af Selskabets tre Direktører i Forbindelse med de Mænd, der holdt Forelæsninger; til det daglige Tilsyn valgtes 20 Inspektører, der efter Tur skulde være tilstede i Timerne, Undervisningen lededes af lønnede Lærere. Undervisningstiden var fra 9—1 og 3—4; fra 4—6 hørted Forelæsninger. Hver Maaned mødte den samlede Bestyrelse i Klasserne og uddelte Ros og Dadel; efter Examen tildeltes der de flittigste Elever Præmier. Selskabets Lokale var i Pilestræde 100; senere paa Østergade 53, indtil Selskabet 1790 for 18,800 Rdlr. købte den Gaard, den endnu ejer. Til Gaarden hørte en stor Have, der tjente til Legeplads for Børnene. Dette heldige Gaardkjøb blev en Lykkeskilling for Selskabet, idet det derved blev sat i Stand til at fortsætte sin Virksomhed i ugunstige Tider. Oehlenschläger skildrer det Indtryk, den nye Skole gjorde paa Eleverne: «Hvo af Eder», udbrøder han, «som i Eders Barndom

vandrede her og takkede dette Sted for sin første Dannelse, føler ikke med mig, at den venlige Omgivelse, de muntre Lege i Haven, den højtidelige Sal, de udmærkede Mænds Besøg og opmuntrende Tiltale bidrog til at give vor Aand et friere Sving».

Efterslægtsselskabets Skole var stiftet under stærk Paavirkning af de filantropiske Ideer, som da gjorde sig gjældende i Tyskland. Basedow havde begyndt sit Opdragelsesværk, hvorved han vilde fremkalde en Revolution i Skolevæsenet. Han grundede Filantropinen i Dessau og vilde der praktisk gennemføre Rousseaus Ideer. Disse fandt stærk Tilslutning i Danmark; men hvor forskjellig var ikke den Maade, hvorpaa man her søgte at gennemføre dem! De Mænd, der i Efterslægtsselskabets Skole arbejdede herpaa, optraadte beskedent og ædruelig, de benyttede ikke markskrigende Reklamer, de tilsidesatte ikke grundig og solid Kundskab for at gjøre Undervisningen let og tillokkende for Ungdommen, de lagde ikke Vægten udelukkende paa det nyttige, de sprængte ikke Skolen ved at fylde den med Undervisning i alle Slags nyttige Kundskaber. De skilte Hveden fra Klinten i de nye Ideer. Skridtvis, vejledede af Erfaring, skrede de fremad.

Intet Under, at Skolen snart vandt Tillid og Anseelse; der meldte sig langt flere Elever, end Skolen kunde modtage. Folk vare saa ivrige for at faa deres Børn optagne i Skolen, at de lode dem indskrive paa en Exspectanceliste. Men, var Skolens Plan sund og tidsvarende, saa blev den det end mere ved den Maade, hvorpaa den blev gennemført. Den Mand, der stod som Leder midt i denne Kreds, der ved sin Aand, sin Kundskab, sin pædagogiske Dygtighed og ved sin Kjærlighed til Børn saa mægtig bidrog til dens raske Fremvæxt, var Edvard Storm. Der gik ingen Dag, uden at han besøgte Skolen, og, efterat den havde faaet sin egen

Gaard, fik han Bolig der og blev Skolens første «bestandige Inspektør». Her fandt han sin egentlige Livsgjerning; han var ligesom Bærer af alt det, der var Stifternes Tanke. Han elskede denne Skole og ofrede den sin bedste Kraft. I sin Tale ved Skolens Indvielse siger han: Vi ville vaage over denne Skole, som en Moder over et kjært Barn; den skal være vor Øjesten, vor Juvel, Maalet for vor ømmeste Omsorg. Oehlen-schläger, Storms elskede Elev, Skolens berømteste Fostersøn, siger om ham: at han var en kjærlig og opmærksom Fader for os allesammen, og han elskede denne Skole som Gudbrandsdølen sin Hjemstavn. Saa-længe Skolen bestaar, skal hans Navn bevares i kjærlig og taknemmelig Erindring. Det være mig tilladt at anføre nogle Vers, af et Festskrift, som en yngre Digter*), en af Skolens forrige Lærere, til Minde om Edvard Storm i Dagens Anledning har skrevet:

Et Navn skal nævnes lydt med Ære
paa Festens Dag,

Et Navn, der skulde fremad bære
den store Sag.

Et Navn, der staar trods Tidens Skift
med Kjærlighedens Straaleskrift
i Skolens Flag.

Ja Edvard Storm! dit Navn vi synge
en Mindesang;

Din Ære kjærligt at forynges
er Hjærtets Trang.

Din friske Aand, din milde Røst
gød Haab og Mod i manges Bryst
til Livets Gang.

Der var en Fjældluft i dit Hjærte,
saa frisk og let,

---

*) Ch. Gandrup.

I hvad du talte, hvad du lærte,
 fornåm man det.
 Du satte overalt dit Spor,
 den trange Stue ved dit Ord
 oplystes ret.

Som Tolk og Talsmand var du kaaren
 for unge Sind.
 Din største Kunst at tørre Taaren
 af Barnets Kind.
 Dit skjælmske Smil, dit lyse Blik
 i Barnets dybe Længsler gik
 til Hjærtet ind.

Den, som saa god en Sæd udsaar,
 hans Navn har efter hundred Aar
 ej tabt sin Klang.

Kun kort Tid forundtes det ham at forblive i denne Virksomhed. Han blev syg og lagde sig ind paa Frederiks Hospital, her døde han den 29de Septbr. 1794. Oehlenschläger*) skildrer smukt, hvilket Indtryk Storms Død gjorde paa Drengene. Næsten alle græd, da de hørte Storms Død; de kjærligste blandt Eleverne higede efter at se hans afsjælede Legeme med det venlige Ansigt og sige ham det sidste Farvel. De bad sig fri for Skolen og ilede ud til Frederiks Hospital. Da de kom i Gaarden, bare to Karle en Bør med et tildækket Lig. «Kan De ikke sige os, hvor er Storms Lig?» «Det er her.» De fulgte Ligbærerne og vare saaledes den kjære Vens sidste Ligfølge. Da Baaren var sat i Kammeret, blottede man hans Ansigt, Børnene saa det for sidste Gang og overgave sig til deres Følelse.

Han blev efter eget Ønske begravet paa Assistents

---

*) Oehlenschlägers Erindringer, 73.

Kirkegaard. Skolens Elever vare alle tilstede. Skolen ejer nu hans Gravsted og satte ham et Monument med et Basrelief af Marmor, hans Ansigt efter en Tegning, som hans Plejesøn Poul Rasmussen havde gjort efter Hukommelsen.

Dette er Selskabets og Skolens Tilblivelseshistorie; jeg skal ikke her følge dets senere Liv, kun saameget vil jeg sige, at Skolen har beholdt den væsentlige Form af sin Bestyrelse, at den vistnok er bleven omdannet efter Tidens Behov, men dog søger at virke i samme Aand, saa at den uden at rødme kan fejre sin 100aarige Fødselsdag. Den har haft det Held stedse at finde Mænd, der som dets Bestyrere med Varme og Kjærlighed have vaaget over det begyndte Værk, det har fundet Forstandere, der have forstaaet at bevare det gode Navn. Jeg skal blandt dem kun nævne min højtbegavede, kundskabsrige Forgænger, Prof. Friedenreich, under hvis Styrelse Skolen blomstrede frem, som ingensinde før; Den har haft det Held blandt sine Lærere at tælle Mænd, der med Kundskab og Dygtighed forbandt varm Interesse for deres Kald, og den har endelig fundet Velgjørere, der ved Legater have støttet dens Gjerning; jeg skal nævne Baron Bolten, Meyer, Lange, Petzholdt, Niels Broch og Wørmer. Mest skylder Skolen dog Grev Joachim Moltke, der skjænkede den en større Kapital til fri Undervisning for 20 Elever og en mindre til et Præmielegat.

Eleverne ere i Tusindvis udgaaede fra denne Skole; vi træffe dem i alle Stillinger, selv i de højeste i Kongens Raad; talrigst finde vi dem i Militæretaterne, blandt Kjøbmænd, Fabrikanter, Søfarende og Haandværkere. Mange af disse have vist, at de i deres modne Alder ikke have glemt deres Ungdomsskole, men endnu omfatte den med Kjærlighed; ogsaa denne Dag afgiver Vidnesbyrd derom, idet ældre forhenværende Elever have skjænket Skolen som Mindegave et smukt Maleri, malet

af en af vore yngre talentfulde Kunstnere, en af Skolens Elever; nogle af Skolens nuværende Elever have prydet deres Klasse med et større nationalt Kobberstik. For begge disse Gaver bringes der Giverne Skolens hjerte- lige Tak.

Det er et Billed paa vor Skoles Liv*);
 Den rejste sig ved Kjærlighedens «Bliv!»
 Og blev da som det store, skønne Træ,
 Der skjænkede Slægters Ungdom Ly og Læ.
 I hundred Aar har den nu Livet levet,
 I hundred Aar har den nu stridt med Ære
 For unge Hjærterets Folk og Vagt at være.
 Dens Ros er tidt paa Tidens Tavle skrevet;
 Thi mangen Mand, hvis Navn fik lødig Klang,
 Har siddet dér paa Skolebænk en Gang.

Jeg tillader mig paa Selskabets Vegne at bringe Deres Majestæter og Deres høje Slægt en Tak for Deres Nærværelse; jeg takker alle de Tilstedeværende, fordi de ere komne for at fejre vor Fest; og jeg vil slutte med de samme Ord, hvormed Storm sluttede sin Tale, da han indviiede Skolen: Den store Gud, Menneskenes Ven og Fader tage denne Skole under sin Beskyttelse; han udgyde sin Velsignelse rigelig over vor Konge og hans Hus, over vort elskede Fædreland, over alle nyttige Kunster og Indretninger, over enhver af os, og han gjøre, at den Slægt, der kommer efter os, maa blive bedre og bedre indtil Verdens Ende!

---

*) Ch. Gandrup.

Efter Etatsraad Brix's Foredrag var endt, blev den egentlige Festtale holdt af Sjællands Biskop, Dr. Fog:

Hundrede Aar ere gaaede hen over den Indstiftelse, hvis Fest i Dag fejres, til hvilken ej blot en talrig Forsamling af dette vort Fædrelands Borgere i Livets mest forskellige Stillinger har mødt som Deltagere, men som ogsaa Landets ophøjede Konge med dem, som staa hans Trone nærmest, har villet bære med sin Nærværelse. Nu vide vi vel, at Alderdommen ikke i og for sig gjør ærværdig; men at det er det sande, det skønne og det gode, der fortjener at æres, hvad enten det træder frem som en ny Skabning og Fødsel i den Tid, som er, eller det kommer til os med Mærkerne af lange Tider, igjennem hvilke det har kæmpet og arbejdet sig frem, er voxet og har sat Blomst og Frugt. Dog er der Forskjel. Det menneskelige Sind er en bevægelig Ting, der let henrives og let skuffes. Derfor se vi det ofte, at det, der en Gang er blevet hilset med stor Begejstring, til hvilket der har knyttet sig store Forventninger, siden bliver opgivet som betydningsløst, eller endog som vildledende, skadeligt og fordærveligt, ikke sjældent bliver bekæmpet, spottet og forhaanet af de samme Mennesker, der have været virksomst for at bringe det frem, have været fuldest af dets Lov og Pris. Syv Gange ti ere Støvets Aar, og vi, der nærme os denne Grænse, vi kunne drage frem af Erindringen saa mangt og meget, der i dette i sig korte Spand af Tid har bevæget os selv eller de andre omkring os, og som nu ligger hen forglemt og upaaagtet, og om hvilket vi med Forundring spørge, hvorledes det er gaet til, at man nogensinde har kunnet lade sig henrive af det. Men, naar Aarene ere gaaede hen over en Sag, og den endnu bestaar i oprindelig Kraft eller endog har udviklet og forøget denne, da er det et Bevis paa, at der var Levedygtighed i dens Kjærne, at den blev lagt i en Jord,

der var egnet og beredt for den, lagt i den rette Tid, og at den har haft Værd og Betydning for den følgende Tid, der har ladet den bestaa og har fredet om den. Saadant har været Tilfælde med den Stiftelse, der i Dag samler os til Fest. Hundrede Aar ere henrundne over den, en rum Tid for menneskelige Ting, der saa ofte kun ligesom komme tilsyne for igjen ligesaa hurtig at forsvinde. Den højt ærede Mand, der mere end Tredjedelen af denne Tid har staaet i Spidsen for og ledet den Gjerning, der ligefra Begyndelsen viste sig som den vigtigste og efterhaanden ene er bleven tilbage af det, som man fra Begyndelsen havde for Øje, har givet en Beretning om den første Grundlæggelse og den senere Udvikling af denne Stiftelse. Dertil skal jeg ikke komme tilbage. Kun paa Et skal jeg gjøre opmærksom. Naar forskjelligt er blevet nævnet, som man fra Begyndelsen havde i Tanke, ogsaa begyndte paa og i flere Aar fortsatte med, som nu forlængst er opgivet, da betyder dette just ikke, at Tanken var forfejlet eller Bestræbelserne for dens Iværksættelse frugtesløse. Den hundredeaarige Stamme i Skoven har jo ej blot frembragt den Krone, som den bærer, og i hvis brede Skygge vi glæde os ved at hvile, men ogsaa Opvæksten rundt omkring er skudt frem af de Olden, den kastede. Og selv de Blade, der hvert Efteraar faldt visnede til Jorden, have ikke været forgjæves, da de efterhaanden forvandlede sig til frugtbargjørende Muld. Og naar de forskjellige Opgaver, som Efterslægtsselskabet ved sin Grundlæggelse havde foresat sig, endnu sætte Kræfter i Bevægelse, omend uafhængige af hin Grundlæggelse og paa anden Maade, end den Gang var tænkt, saa kunne vi tro, at, hvad den Gang blev forsøgt, har kastet sit Frø eller beredet Jordbunden for det, der nu trives og grønnes. Imidlertid er det den Skole, hvis Lærere og Lærlinge, saa talrige som nogensinde, her omringe os, der er

det egentlige blivende Værk af det Selskab for Efter­slægten, der i Dag for hundrede Aar siden stiftedes, og for hvilket vi nu ere forsamlede til Fest.

Denne skal først være en Mindets og Erindringens Fest. Jeg tænker ikke her at drage frem Navnene paa de Mænd, der først fattede Tanken om denne Gjerning, i uegennyttig Kjærlighed ofrede den deres trofaste udholdende Arbejde, satte deres Livs bedste Kraft ind paa den, eller af de Midler, som et gunstigt Forsyn havde gjort dem raadige over, rigelig meddelte til denne Skole, saa at den ved sine Fripladser kunde aabne Adgang til sin Undervisning for Børn, hvis Forældres Død eller ugunstige Kaar ellers vilde have udelukket dem fra en Op­lærelse, der var den første her i Landet, som paa en fyldig, dannende og til Livets forskjellige Hverv dygtig­gjørende Maade gaves til Drengene, der ikke vare bestemte til den egentlige Lærdoms Vej. Disse Mænd ere allerede nys blevne nævnede her, og denne Fest har ogsaa givet Anled­ning til, at de paa anden Maade ere blevne dragne frem. Det er ikke Mændenes Navne, men deres Gjerning, som nu skal ihukommes. Der er et helligt Ord som siger: «salige ere de døde, som dø i Herren; de hvile fra deres Ar­bejde, men deres Gjerning følge dem». (Aab. 14, 13). Dette gjælder om Arbejdet for det evige, det, der er ar­bejdet i det indvortes Menneske, i Tro, i Haab, i Kjær­lighed. Det gaar i sine Virkninger ind med til det evige, til den Gud, paa hvem der er troet, paa hvem Haabet er grundet, i hvem Kjærligheden hviler. Men om det Arbejde, der er gjort for timelige Opgaver, men gjort i Troskab, i Retsindighed med den Vilje at bringe Frugt af sit Liv ogsaa i den Verden, hvori vi for den beskik­kede Tid ere satte, om det gjælder det, at de, der have arbejdet saaledes, vel hvile fra deres Arbejde, men de lade deres Gjerning tilbage, til endnu at virke Velsig­nelse, efterat de selv ere gaaede bort, og til at der maa

være Velsignelse i deres Ihukommelse. Om den Gjærning, som er udrettet ved denne Skoles Stiftelse, tør det jo vist nok siges, at den har været, at den den Dag i Dag er til Velsignelse. Tusinde og atter tusinde Drengene have i den modtaget en Undervisning, om hvilken det vel tør siges, at den har staaet i Højde med, hvad der ellers er udrettet og kan udrettes i den Kundskabs- og Oplysnings Meddelelse, der kan fuldbyrdes i Børneaaerene. Tusinde og atter tusinde ere udgaaede af denne Skole, dygtiggjorte til at tage fat paa Livets Gjærning i de forskjellige Stillinger, som mangfoldige af dem have beklædt til Gavn og Ære for sig selv og til Frugt for Borgersamfundet og for Menneskeheden. Ikke faa ere de, som, efterat de her havde modtaget deres første Vejledning, ere gaaede over til højere Undervisningsanstalter, hvortil de ere komne vel forberedte og med et Grundlag, der har vist sig skikket til at bære den videre Overbygning. Saaledes har det været og saaledes er det den Dag i Dag. Medens saamange andre Skoler med samme Retning og Maal senere have rejst sig, blomstrer denne, over hvilken hundrede Aar ere gaaede, saa frisk som nogensinde. Og saa tør det siges til dens Stifteres Ære, at det var den, der først her hos os anviste denne Retning og dette Maal, vidste at forbinde det aabne Blik for nye Tanker med et Maadehold i deres Gjennemførelse, bevarede for store Fejlgreb, saa de ikke alene kunde aabne en ny Vej, men ligesom overgive den prøvet til den almene Færdsel. Saa kan det nok siges, at denne Gjærning i sig selv har været til Velsignelse. Men ogsaa dens Ihukommelse skal være i Velsignelse. Det var i en stærkt gjærende og mægtig bevæget Tid, at de Mænd, der have stiftet denne Skole, traadte sammen for at arbejde for Folkets større Oplysning. Det kan ikke glemmes, at tre Aar forud var den nordamerikanske Uafhængighedskrig bleven sluttet, og tre Aar efter begyndte den

franske Revolution. Det skal ihukømmes med Tak og Glæde, at i en saadan Tid kappedes her i vort Fædreland Konge og Folk i største Enighed og gjensidig trofast Kjærlighed om at fremme et ædelt, frit, oplyst og dertil ordnet og lovbundet Folkeliv. Stavnbaandets Løsning og menneskeligere, retfærdigere og mildere Ordning af Retsvæsenet staa som Mærkepæle om Kongens og Regeringens kraftige Vilje i denne Retning. Jeg siger ikke, at den Stiftelse, hvis Hundredaarsfest vi i Dag fejre, kan eller tør stilles ved Siden af disse Idrætter, der have grebet saa dybt og heldbringende ind i vort Folkeliv, men vel tør den nævnes som et beskedent Udslag fra Folkets Side for, at et ædelttænkende og oplyst Folk kunde bruge og nytte Frihedens Gode. Og derfor tør vi nok sige, at der er Velsignelse i denne Gjærnings Ihukommelse, at vi have Aarsag til at bede, at Fædrenes Aand maa leve i den Efterslægt, som nu er, og i den, der skal komme herefter. Thi først da bliver Ihukommelse til Velsignelse, naar den bliver en Kraft og en Drivfjeder i det Nuværende og i Fremtiden.

Og derfor bør denne Fest ogsaa være en Forsættets Fest. Jeg har nævnt den Stiftelse, for hvilken Festen holdes, som et Udslag af Folkets Aand og Vilje til at gjøre Efterslægten værdig og skikket til at nytte og bruge Frihedens Gode. Der er noget saare betydningsfuldt i dette Navn «For Efterslægten». Det vidner om, at man har Øjet aabnet for, at man ikke lever kun for sig, men ogsaa for dem, der skulle være efter os. Og dette siger os igjen, at disse leve af vort Liv, som vi atter leve af deres, som vare forud for os. Deri bestaar det ret egentlig at være et Folk, at man har en Arv, som man skal bevare, og en Arv, som man skal forøge. Om Guds Rige er der sagt af de helligste Læber, at det kommer ikke, saa man kan pege paa det, thi Guds Rige er inden i os (Luc. 17, 20, 21). Fuldt, helt og ganske

gjælder dette vistnok kun om Guds himmelske Rige. Men, da dette ogsaa kaldes et Rige eller efter Ordet i Grundsproget et Kongedømme, saa viser dette hen til, at ogsaa de jordiske Riger eller Kongedømmer have det ved sig, der gjøre dem til Afbilleder af hint himmelske Rige.

Og dette vil jeg her fremhæve, at det sande Folk i de jordiske Riger ligesom det sande Folk i det himmelske Rige er af aandelig Natur. Visselig kan man betegne et Lands Grænseskjæl, visselig kan man tælle den Masse af Mennesker, der til en given Tid bebo det. Men derved har man ikke betegnet Folket selv. Det sande Folk er det, hvori Folkets Aand lever. Og Folkets Aand er en Frugt af de forbigangne Tiders Væxt i Solskin og i Regn, under svale Vinde og under truende Storme. Denne Frugt skal bevares som en hellig Arv, om den skal der fredes, og om den skal der værnes. Men, fordi Folkets Aand er en Frugt, derfor bør den som enhver anden Frugt være en Kjærne, der gjemmer i sig nye Udviklinger, nyt Liv, ny Skjønhed, ny Blomstring og ny Høst. Nu véd jeg nok, at Aand er det enestaaende og ikke tilfulde kan lignedes med noget andet i Tilværelsen. Naar derfor alle de andre Frugter med deres Kjærne kun kunne frembringe Væxter af samme Art og Beskaffenhed som dem, af hvilke de ere komne, saa er det Aandens ejendommelige vidunderlige Gave at frembringe nye Skabelser, nye Skikkelser. Dertil er det Aandens ejendommelige vidunderlige Bestemmelse bestandigt at skulle frembringe det fuldkommere og bedre, det sandere og det skjønnere. Men dog ligger det i Folkeandens Natur netop som Folkeand, at det bør kjendes af alle dens Skabelser og Frembringelser, af hvilken Frugt og Kjærne de ere fremgaaede. Og, naar vi nu have draget Mindet frem om dem, der have virket og arbejdet i den svundne Tid, saa lad det ogsaa minde os om, at, hvad vi ere, det ere vi som en Frugt af deres Arbejde og Virken.

gjælder dette vistnok kun om Guds himmelske Rige. Men, da dette ogsaa kaldes et Rige eller efter Ordet i Grundsproget et Kongedømme, saa viser dette hen til, at ogsaa de jordiske Riger eller Kongedømmer have det ved sig, der gjøre dem til Afbilleder af hint himmelske Rige.

Og dette vil jeg her fremhæve, at det sande Folk i de jordiske Riger ligesom det sande Folk i det himmelske Rige er af aandelig Natur. Visselig kan man betegne et Lands Grænseskjel, visselig kan man tælle den Masse af Mennesker, der til en given Tid bebo det. Men derved har man ikke betegnet Folket selv. Det sande Folk er det, hvori Folkets Aand lever. Og Folkets Aand er en Frugt af de forbigangne Tidens Væxt i Solskin og i Regn, under svale Vinde og under truende Storme. Denne Frugt skal bevares som en hellig Arv, om den skal der fredes, og om den skal der værnes. Men, fordi Folkets Aand er en Frugt, derfor bør den som enhver anden Frugt være en Kjerne, der gemmer i sig nye Udviklinger, nyt Liv, ny Skjønhed, ny Blomstring og ny Høst. Nu véd jeg nok, at Aand er det eneste endende og ikke tilfulde kan lignedes med noget andet i Tilværelsen. Naar derfor alle de andre Frugter med deres Kjærne kun kunne frembringe Væxter af samme Art og Beskaffenhed som dem, af hvilke de ere komne, saa er det Aandens ejendommelige vidunderlige Gave at frembringe nye Skabelser, nye Skikkelser. Dertil er det Aandens ejendommelige vidunderlige Bestemmelse bestandigt at skulle frembringe det fuldkomnere og bedre, det sandere og det skjønnere. Men dog ligger det i Folkeandens Natur netop som Folkeand, at det bør kjendes af alle dens Skabelser og Frembringelser, af hvilken Frugt og Kjerne de ere fremgaaede. Og, naar vi nu have draget Mindet frem om dem, der have virket og arbejdet i den svundne Tid, saa lad det ogsaa minde os om, at, hvad vi ere, det ere vi som en Frugt af deres Arbejde og Virken.

Og lad dette befæste os i det Forsæt at ville bevare, frede om den Arv, vi have modtaget fra dem, gammel Kjærlighed og Troskab imod Konge og Fædreland, gammel Ærbødighed for, hvad der er Ære værd, gammel Pligtopfyldelse og Retsindighed, gammel Nøjsomhed og Tilfredshed i det og med det, der er anvist os som vort Hverv og vor Stilling i Livet. Men derhos skulle vi ogsaa styrkes i Forsættet at bringe nyt frem, saadant, der kan gjøre os selv, endmere gjøre dem, der skulle være efter os, bedre og fuldkommere, end vi nu ere. Ja! lader os bestyrkes i det Forsæt at bevare Fædrenes Arv og gjøre den rigere for Efterslægten. Naar det ret betænkes, at vi ikke leve af os selv og ikke for os selv, men at vi leve af Fortiden og leve for Efterslægten, da vilde der leves baade varsommere og mandigere og stærkere. Og, da det nu er en Ungdommens Opdragelsesanstalt, hvorom vi ere samlede, da lader os betænke, at det er modne Frugter, der skulle sættes frem for de unge. De grønne Frugter have hverken kvægende Smag eller livgivende Kjærne. Vel bærer ethvert Menneske ligesom ethvert Træ i sin Tid grønne Frugter. Men de fleste af disse rystes af førend Modningstiden. Saa ryster I, som nu staa i Manddommens Aar, Eders grønne Frugter af og sætter ikke frem paa Ungdomslivets Festbord uden dem, der ere prøvede at være modne, dem, der have nydelig Smag og livgivende Kjærne. Til at befæste saadant Forsæt lader denne Festdag tjene.

Men endelig skal denne Fest være en Opmuntringens Fest. Og her skal Talen nærmest vendes til dem, der staa denne Skole nærmest, til dens Bestyrer og Lærere, til den Ungdom, som modtager dens Undervisning og Vejledning. For Dem, denne Skoles højt ærede Bestyrer, der i en saa lang Række af Aar med almindelig Paa-skjønnelse har staaet i Spidsen for dens daglige Gjer-ning, for Dem, Skolens Lærere, der ved kyndigt, dyg-

tigt og samvittighedsfuldt Arbejde plante og vande i de unges Sjølejordbund, lad denne Festdag være en ny Tilsigelse om, at, naar I gjøre, hvad der er den menneskelige Del, vil han, der ene kan det, give Væxt og ikke lade Eders Arbejde være forgjæves. Denne Fest, som saamange hædrede Mænd, der fordum vare denne Skoles Lærlige, have sluttet sig til med Varme og Glæde, er jo et Vidnesbyrd om, at Fortidens Arbejde ikke har været forgjæves, og en Forjættelse om, at Nutidens og Fremtidens ej heller vil være det. Ingen af Eder vil opleve en anden Fest som denne, men jeg véd, at for den samvittighedsfulde Lærer er det en Festdag, hver Gang han møder en af sine fordums Lærlinge, hvis Liv, Ord og Gjærning bærer Vidnesbyrd om, at Sæden, der er nedlagt i hans Sjæl, har voxet og har baaret Frugt. Saadanne Festdage bør I have den Fortrøstning til Gud, at I ville faa at se mange af. Men for Eder, I Unge, lad denne Festdag være en Opmuntring til selv at blive en Efterslægt, som kan blive denne Skole, der har vejledet Eders Barndom, en Ære og en Glæde, at I selv kunne blive Mænd, der kunne arbejde for en Fremtid, der kan blive fuldkønnere og bedre end den Tid, som er. Husker paa, at et Menneske kun har en Ungdom, hvis Sorgløshed tillader ham at leve for sin egen Udvikling. Bruger denne Tid, som nu er for Eder, med Flid og Alvor, der vel forenes med det muntre og friske Sind, der tilhører Eders Alder. Alle have ikke de samme Gaver, men alle kunne have den gode Vilje, og en god og alvorlig Vilje naar langt og vidt, ofte længere og videre end de ypperste Gaver, naar de ikke tilstrækkeligt ere blevne øvede og brugte. De fleste af Eder ville i de Stillinger, hvortil I opdrages, faa andre Mennesker at byde over, men Ingen forstaar at byde, der ikke først har forstaaet at lyde. Lægger derfor Vind paa Lydighed, at det engang kan betroes Eder at byde. De, der ikke

forstaa at bøje sig i Lydighed, hvor der skal lydes, og at byde med Myndighed, hvor der skal bydes, blive hele Livet igjennem Drengene, og det er ikke godt at være. Men vel er det godt i de friske Ungdomsaar at forene det muntre, frejdige Sind med villig Underkastelse under Tugt og Orden, for engang at kunne forene det kraftige, mandige Sind med den Tugt og Orden, som ingen Alder og ingen Tid kan undvære.

Men al Tid bunder og grunder i Evigheden. Om det, der ikke har Rod i den, er der sagt: «hver Plantning, som min himmelske Fader ikke har plantet, skal oprykkes med Roden» (Matth. 15, 13). Alt andet, hvad et Menneske kan lære, er tomt og grundløst, naar det ikke gaar ud derfra, at «Herrens Frygt er Visdoms Begyndelse, og Kundskab om den Hellige er Forstand» (Ordsp. 9, 10). Al menneskelig Undervisning er uden Maal og Med, naar der ikke sluttet dermed. «Enden paa Sagen, naar alting er hørt, er denne: frygt Gud og hold hans Bud; thi det bør hvert Menneske at gjøre» (Præd. 12, 13). Alt Arbejde for Livet bliver dog kun et Arbejde paa Døden, naar der ikke arbejdes for det evige Liv. «Men dette er det evige Liv, at de kjende Dig, den eneste sande Gud, og den, Du udsendte, Jesus Kristus» (Joh. 17, 3). Kun i Herrens Frygt og i vor Herre Jesu Aand er der Forjættelse for den Tid, som er, og for den Tid, som kommer. Saa hvile denne Aand bevarende og fornyende over denne Stiftelse, hvis Hundredaarsfest vi i Dag fejre, over dette vort dyrebare Fædreland, over vor elskede Konge og alt hans Hus. Gud give Danmarks Rige, som den Skole, hvis Fest vi holde, den Aand, der lærer at lyde i Villighed, hvor der bør lydes, at byde med Myndighed, hvor der bør bydes.

*

*

*

Efter Talens Slutning blev den sidste Del af Kantaten afsungen:

Chor.

Og nu til Eder, I unge,
 Skal lyde et Alvorsord:
 Glem aldrig den danske Tunge,
 Glem aldrig jer Fædrenejord!
 Kan end den tykkes hel ringe
 Og halvvejs i Fjendens Vold,
 Glem aldrig, at Løver springe
 I Danmarks Hjærteskjold.

Der lyder netop i vor Tid
 En Dødens Røst overalt;
 Thi mindes I Danmarks Fortid,
 Hvor Fjenden aldrig blev talt,
 Og støt man rykked i Lejren
 Og frejdig tænkte som saa:
 Gud raader ene for Sejren,
 Staar mange end mod de faa.

Husk paa, at Fremtidens Gjerning
 Just hører jer unge til!
 Maaske I ruller den Tærning,
 Hvor Danmarks Liv staaar paa Spil!
 Gaa derfor ad Livets Veje,
 Gaa frem med Alvor og Vægt,
 Saa faar vel Danmark i Eje
 En frelsende Efterslægt!

Hermed var Festen sluttet, og de kongelige Herskaber forlode Salen under et af Etatsraad Brix for Deres Majestæter udbragt Leveraab.

Faa Timer efter Hovedfestens Slutning samledes man til det af en større Kreds af forhenværende Elever ar-

rangerede Festmaaltid i Hôtel d'Angleterre. Over en Snæs af Skolens ældre Elever, Folk af højst forskjellig Alder og i forskjellige Livsstillinger, havde allerede flere Maaneder i Forvejen sluttet sig sammen og indbudt deres Kammerater dels til at yde Pengebidrag for paa værdig Maade at sætte Hundreaarsdagen et Minde, dels for mulig at grundlægge et Fønd til Lærernes eller Elevernes Tarv; angaaende Anvendelsen heraf er der endnu ikke taget nogen afgjørende Bestemmelse; men samme Komité, med Oberstløjtnant le Maire som Formand og Boghandler Emil Bergmann som Sekretær, to Mænd, hvis utrættelige og opofrende Arbejde det for en stor Del skyldes, at Festen i saa mange Maader lykkedes saa godt, indbød til det omtalte Festmaaltid. Kl. 5 samledes henved 200 Deltagere i Hôtel d'Angleterre, og kort efter satte man sig til Bords. Foruden Skolens Direktion og Undervisningsinspektion, nogle Lærere og Digterne til Sangene vare indbudte Kultusministeren, Gehejmekonferentsraad Madvig, Biskop Fog og Etatsraad Hansen. Oberstløjtnant le Maire dirigerede og udbragte Hs. Maj. Kongens Skaal. Forhenværende Elev, Oberstløjtnant N. P. Jensen, holdt den egentlige Festtale:

«Vort Sprog bør være os kjært, og dets Ære helligt, men selv foragte vi det og overlade det næsten til Almuen. Intet Under, at et Sprog har tabt sin Ære, som Kjærnen af Folket ikke bruger».

Saaledes talte Forfatteren Ove Guldberg, og det var hans Fortjeneste, at han som Statsminister sørgede for, at Undervisningen i Dansk i 1775 kom til sin Ret i de lærde Skoler.

Det var et Fremskridt, men der krævedes mere.

De sidste 25 Aar af det forrige Aarhundrede var en gjærende Tid, og det var et Udslag af denne, at 17 Patrioter i dette Ords ædleste og bedste Betydning i Dag

for hundrede Aar siden stiftede Selskabet for Efterslægten.

Selskabet tog Udbredelsen af Oplysning som sit almindelige Maal; men i Erkjendelsen af, at Fremtiden tilhører Ungdommen, vilde det særlig opdrage den opvoxende Slægt til nyttige og duelige Borgere, der paa Fortidens Minder kunde bygge Fremtidens Hus. Derigjennem haabede Selskabet at skabe en Slægt, der kunde føre Fædrelandet fremad til Hæder og Lykke, en Slægt, der gjennem Oplysning kunde modnes til Frihed; thi Frihedstrangen var ogsaa den Gang oppe.

Det var en stor, en omfattende Opgave, og Selskabets Love vidne om, at ingen Side af Virksomheden blev glemt. Men meget maatte staa hen som Tanker, der først kunde løses i Tiden, naar der kom «Lys og Lykke til» og i Overbevisningen herom tog Selskabet som Grundregel at gaa frem med Varsomhed og ikke indlade sig paa Foretagender, før man havde Evne til at udføre dem. Paa denne sikre Grund har Selskabet bygget. Derfor har det staaet fast i de skiftende Tider, derfor har det udrettet saa meget.

Men, hvad saa end Selskabet har udrettet, saa skal dog dets Skole nævnes i første Række, og det er da ogsaa den, vi særlig ville mindes.

Da Edvard Storm den 3dje Januar 1787 aabnede den Skole, der i sin længste Tid har ført Navn af Efterslægtsselskabets Realskole, udtalte han:

«Mit Hjærte fryder sig, naar jeg tænker paa, hvor nyttig denne Stiftelse kan blive. Hvilken Efterslægt kan ikke her dannes og beredes. Hvor mange oplyste, duelige, retskafne og dygtige Borgere kunne ikke her opdrages».

Det var et profetisk Ord, som er gaaet i Opfyldelse i langt højere Maal, end Storm turde haabe. Vidnesbyrdet derom er ikke alene den blomstrende Skole, som

i Dag holder Fest, men tillige de Tusinder, der i Aarenes Løb ere udgaaede fra Skolen, og over dem alle straalte Adam Oehlenschlägers Navn som en flammende Stjerne.

Hvorved er da Skolen gaaet fremad? Det skyldes især den Omstændighed, at det var Selskabet, der rejste Realundervisningens Fane. Under den har det kæmpet, og det har ført Sagen til Sejr. Men, da Sejren var vunden, maatte Selskabet, tro mod sin almindelige Opgave, bøje Skolen ind i det dobbelte Spor, som Tiden kræver, og Alle ville vi haabe og ønske, at Forandringen af 1880 maa blive til Held for Efterslægten.

Men vi, Skolens gamle Elever, der i Dag ere samlede for med Tak at mindes vort Skoleliv, vi ville lade vore Tanker gaa tilbage til den svundne Tid.

Det er Skolens store Fortjeneste, at den, arbejdende i Stifternes Aand, forstod at vinde Elevernes Kjærlighed, thi derved skabte den Modtagelighed for Undervisningen. Ikke mindre var det Skolens Fortjeneste, at den forstod at træffe de rette Grænser. Vi bleve ikke overlæssede, men Enhver, der medbragte Lyst og Flid, fik et Grundlag, der var fyldigt nok til at gjøre os vel rustede til den Livsgjerning, vi valgte, thi Skolen havde lært os arbejde». Men Skolen lærte os tillige at elske vort Fædreland. Den lærte os Dansk efter Ove Malling's «Store og gode Handlinger». Lad saa være, at denne Bog ikke i Tiden tilfredsstillede i sproglig Henseende, os lærte den at være danske, os lærte den: «Sit Fædreland skylder man alt, hvad man kan udrette».

Det er derfor i fuld Ihukommelse af, hvad vi skyldte Skolen, at vi dens gamle Elever, i Dag ere samlede til Fest. Mange af os se hinanden efter lang Adskillelse, og intet Ord har vel lydt hyppigere end — Kan Du huske — thi i Dag leve vi jo i Erindringens Verden. Men, samle vi alle vore Minder fra Skolelivet, saa bliver Udtrykket derfor en hjærtelig Tak til Skolen, en Tak,